

ZPRÁVY ČESKOSLOVENSKÉ SPOLEČNOSTI RUKOPISNÉ

Vydává Čsl. společnost rukopisná. — Řídí redakční kruh. — Vychází nejméně čtyřikrát do roka. Příspěvky atd. adresujte Společnosti, Praha I., Konviktská 5. Čís. šek. účtu: Praha 4501. — Tiskne a expeduje knihtisk. Imprensa, Praha II., Karlovo nám. 16. — Podací úřad Praha 25. — Používání novinových známek povoleno výnosem řed. pošt a telegrafů v Praze čís. 252.769/VII-1935 a 15.581/VII-1936. — Cena jednoho čísla Kč 1.—, pro členy Společnosti zdarma.

1936-3.

V Praze, 1. července 1936.

Číslo 5.

Prohlášení Československé společnosti rukopisné v Praze

k vědecké rozpravě jejího předsedy dr. V. Vojtěcha, profesora vědecké fotografie na universitě Karlově, a dr. M. Weingarta, profesora slovanského jazykozpytu na téže universitě, o Rukopisech Královédvorském a Zelenohorském, kterou pořádal pražský rozhlas dne 18. dubna 1936, a kterou řídil jako kulturní arbiter odborový přednosta ministerstva školství a národní osvěty dr. Zd. Wirth.

Československá společnost rukopisná — založená r. 1932 v Praze, z duchovního odkazu P. J. Šafaříka za účelem šíření a popularisace výsledků vědeckého badání o starodávných rukopisech kulturních vůbec, zvláště slovanských, především však československých — vítá záslužný čin pražského rozhlasu, že uspořádal dne 18. t. m. vědeckou rozpravu profesorů university Karlovy dr. V. Vojtěcha a dr. M. Weingarta o obnovené otázce pravosti Rukopisů Královédvorského a Zelenohorského. Rukopisná společnost zaznamenává zároveň s poděkem, že Národní Politika přinesla ve svém nedělním čísle dne 19. t. m. na čelném místě se vzácnou pohotovostí obšírný a v podstatě věcný referát o této pozoruhodné rozpravě vědecké.

Československá společnost rukopisná pozastavuje se však zároveň nad tím, že zasloužilý vedoucí funkcionář ústřední státní správy školské a osvětové, jemuž svěřeno bylo řízení zmíněné rozpravy, určené zajisté jen k nestrannému a věcnému poučení širší veřejnosti, neuznal vhodným, aby ve svém závěrečném doslovu vzal náležitý zřetel zvláště k dokumentární a výzkumné fotografii vědecké profesora Vojtěcha, která jest právě pro otázku rukopisovou neobyčejně významná, nýbrž shrnul výsledek rozpravy v ten smysl, jako by otázka rukopisová byla skutečně dáno již všestranně a nevýpratně vyřízena v neprospěch Ru-

kopisů, a jako by moderní obrana rukopisová byla vedena dokonce záměry politickými. Takovéto resumé bylo ovšem v patrném logickém rozporu nejen s obsahem, ale i s osvětovým posláním této významné rozpravy vědecké, která jinak sama o sobě předvedla ve skutečnosti posluchačům přece zcela jasně rozhodující průkaznost exaktních nálezů věd přírodních na konkrétních případech, čehož na straně druhé bylo zřejmě postrádáno.

Čsl. společnost rukopisná odmítá posléze důrazně každou snahu, která by do rukopisové otázky, tolik se dotýkající naší národní kultury i cti, vnášela ještě po letech osudného sporu znovu jakékoliv olivy rázu mocenského, nebo politického, které zajisté nemají zvláště s vědeckou otázkou nic společného.

Význam a podrobnosti, týkající se vyprávených důkazů podvrženosti RKZ. ve sporu rukopisovém, dovolí si Čsl. společnost rukopisná sdělit s veřejností ještě zvláště ve svých přednáškách a publikacích, které budou v denních listech rovněž oznámeny.

V Praze dne 24. dubna 1936.

Za Čsl. společnost rukopisnou:

Ing. V. Götzl, v. r.
I. místopředseda.

Prof. Ing. K. Andrlík v. r.
I. jednatel.

Prolegomena k Melodickým textům RKZ.

(Rozhovor s J. Ev. Hankou.)

— Vydal jste, pane JECH, v březnu 1935 nákladem „Fronty“ spisek „Strašidlo RKZ“, v němž se skepticky vyslovujete o textovém badání RKZ. Proč?

— Snažím se o takové čtení RKZ, jež by činilo zadost označení za zpěvy hrdinské (carmina heroica). Při bližším studiu objevil jsem zásady

skladby tak mistrovské, že při rekonstrukci původního znění originálů, verše za veršem, dojdeme ku zcela novému uspořádání celkové koncepce, novému počtu veršů, vymýcení předpokládaných veršů anakolutních, zjištění recitačních finess, na podkladě ne metra, ale doby (not), což jsem nazval čtením melodickým.

— Máte předchůdce v této myšlence?

— Nikoliv. Všichni byli v zajetí metra. Přehlédl jsem vše podstatné od Kopitara k Jakobsonovi (ve Slově a slovesnosti I, 1.). Tak na př. co o čtení soudili: Čupr, Jireček, Erben, Goll, Šembera, Gebauer, Zubatý, Prusík, Zákrejs, Flajšhans, Horák, Mareš, Weingart, Grund, Schwarz, Hujer, Mukařovský etc. To však musilo být podpořeno vyhledáváním o všeobecné kultuře; sebral jsem na 300 dokladů, jež usvědčují z omylu tvrzení Weingartovo o naprosté výlučnosti RKZ; naopak, *zpěvní kultura je kontinuální* — ve dvojí koleji: *tradiční a umělé*.

— Jak se nový způsob liší od předchozích?

— Forma *zpěvu* předchází *metrum* v dnešním slova smyslu; základem je *melodie*, kterou poznáváme, ač máme jen libretto. Zvláště u *Písní* při melodickém čtení dojdeme k útvarům *netušeného* mistrovství i krásy, i lze se jen diviti, že si toho už dávno jiný nepovšiml. Zpěvy RKZ uspořádal jsem dle doby *vzniku* a pokusil se zjistit zásady tvoření, t. j. *verš, takt, přízvuk, tonina*. Ověření provedl jsem na t. zv. *interpolaci* v legendě o sv. Prokopu, kterouž *prý* stvořil Hanka; nuže, z formy její vysvítá, že byla též zpívána a podle určitých dokladů, dosud míjených, možno říci, že *interpolace ta naprosto není dílem Hankovým ani Dobrovského*. Co to značí pro obranu, je jasné.

— Pravil jste, že Melodické texty jsou nový *přímý* důkaz pravosti. Objevil jste na originálech také vnější znaky či značky, napomáhající melodickému čtení?

— Myslí, že myšlenkou melodických textů došly vysvětlení zvláště „záhady“ RZ; tak „Hanka

fecit“ je patrně kadence, velká písmena označují kapitoly, zvláštní význam mají také značky v textu. Dlužno však vytknouti, že toho všeho by nebylo bez fotografií Vojtěchových, které umožňují klidné i úporné studium lépe než nepřístupný celkem originál, i stálou kontrolu pomocí fotografií, různými methodami zhotovených. Nejlépe, kdyby došlo k novým fotografickým studiím, speciálně za účelem prozkoumání oněch značek a dvojí barvy: rumělky a suříku.

— Zabýváte se myšlenkou vydat své zkoumání knižně?

— Moje práce o melodickém čtení RKZ má v rukopisu asi 120 stran folia, z čehož lví podíl připadá na *přepis* RKZ v novém veršování. Vydání spisu — toť kapitola jiná; stěží se uskuteční bez podpory veřejné. Slíbil jsem před časem, že přinesu *přímé* důkazy pravosti RKZ; melodické čtení je *jeden* z nich; vychází z originálu, nikoliv z detektivek, naprosto už ne z Hanky. Před 50 lety se říkávalo, že RK má neštěstí, poněvadž byl *nalezen* Hankou; dnes můžeme dodat, že RKZ mají neštěstí, poněvadž byly *vykládány* W. Hankou; jen tak lze si vysvětliti, že tradují se očitě nesprávnosti, leckteré až po dnešní den. To nám dává příkaz, abychom se W. Hanky také zastali. Skutečně vědecký a co nejpodrobnější životopis Hankův, zvláště jeho mládí a jeho posledních chvil, uvedl by dosavadní báchorky, *kam patří*. Všeho do času.

A konečně; my, podceňující kulturu starou (malíři a sochaři jsou na tom lépe) dbejme o to, abychom neprokazovali *soudobou* kulturu, — nu, *skoro žádnou*. Jen v seznání skutečné ubohosti je jiskřička naděje na lepší časy. —řtx—

Petre Octavian Zamfirescu:

O nejstarších dokladech slova „tábor“ z klínopisné asyrštiny.

Věnováno p. prof. Dr. Václ. Flajšhansovi, bývalému obhájci Rukopisů, k jeho 70. narozeninám.

Slovo „tábor“, o něž se jeví v češtině tak veliký zájem, jest *společným majetkem skoro všech jazyků východních*. Jest prastarého původu — *několik tisíc let staré* — a není tudíž divu, že během tak dlouhé doby nabylo v jazycích východních širšího významu. Nejstarší doklady jsou mi známy z *klínopisné asyrštiny* ze 7. a 6. století před Kristem, takže jsou nyní přes *2500 let staré*.

Přehledně možno říci, že slovo „tábor“ má v jazycích východních následující významy:

1. hromada, kopec, kupa, vyvýšenina, pahorek, vrchol, vypuklina, místo zvýšené, nevysoká hora, mohyla, vršek, vrch, násyp, homole, umělý pahorek strážný na stepi, význačný kopec;
2. v přeneseném smyslu: význačná osobnost, náčelník, pohlavár, vůdce, velitel, vojevůdce;
3. hromada nebo kupa lidí, shromáždění, skupina, sbor, zástup, dav, množství, houf, shluk, tlupa, horda, družina, četa, valná hromada lidí, tábor lidu, meeting, setkání lidu;
4. hromada lidu bojovného, vojenský oddíl, horda, kmenový oddíl, nájezdné vojsko kočovníků, loupežná družina, vojsko záškodné, útočný útvar jezdecký napadající v houfu, útočný voj, tlupa, šik, hromadné vojsko, valný dav jezdecký, jenž se převalil přes nepřitele jako hora;
5. hromada, skupina nebo soubor příslušníků určitého kolektiva, tudíž: kmen, strana, rod, pokolení, potomstvo, plémě, klán, družina, čeleď, družstvo, společnost, tlupa soukmenovců;

6. hromada dobytka, stádo skotu, ovec, koní, zvěře, jelenů, sobů, houf zvířat, ptáků, hromadné množství živočichů, houf nebo řada koní jezdeckých, mezků, soumarů, potahů;
7. hromada, řada nebo nepřetržitá linie vozů, soubor vozů kočovnických, kupeckých, nákladních, spízních i vojenských, vozové stanoviště nebo tábořiště;
8. hromada výměnného zboží, látek, nákladu, jmění, majetku;
9. shromaždiště, stanoviště, místo srazu, dočasné místo pobytu nebo odpočinku, zastávka na hromadném pochodu, zaujaté místo, naleziště, hromadné úběžiště, místo shromáždění, tábořiště, ležení, nocležiště, bivouak, tábor kočovnický, pastýřský, poutnický, kupecký nebo vojenský;
10. kočovnický stan ve tvaru kopce nebo kuzele, soubor kočovnických stanů; obvod, okrsek, rayon stanů, kočovnická osada;
11. táborové ohniště, spáleniště, vypálené místo na zemi po ohništích, táboření okolo ohňů;
12. společný pás, okruh, obvod, opasek, obvaz, obtočení, obemknutí, hromadný svaz, pruh, uzavřená linie hmotná, prstenec, kotouč, obvinutí, objetí, ohraničení kruhové nebo čtverhranné, ohrazení;
13. společná ohrada, vytvořená násypy, hradbami, palisádami, zdí, vozy, tudíž: hromadný val, opevnění příkopy a valy, opevnění vůbec, hradba palisádová, oplocení, hradba zděná s redutami, s předloženými

baštami, pevnost, hrad, hradiště, opevnění, opevněné úběžiště, obranný pás jakéhokoli druhu, cimbuří na hradbách, obranný pás vozů, spojených mezi sebou řetězy po turko-tatarském způsobu, vozová hradba, ležení obtočené vozy, opevněné ležení vojenské;

14. kruhově ohraničený předmět, válec, kotouč, buben, vojenský buben, řídící pohyby vojska u Turkotatarů, Peršanů, Hindustánců, Javanců, Arabů; v přeneseném smyslu: vojenský oddíl příslušný k válečnému bubnu; u Javanců „buben“ vojska značí „oddíl“ vojska;

15. válečný pokřik tatarsko-mongolský ve 13. století; též hromadný křik, hluk, rámus, vřava, shluk lidu obecného nebo vojenského.

Máme ještě více významů slova „tábor“ v jazycích východních. na příklad ve smyslu „útočiti, hromadně napadnouti, ničiti, zničení, zkáza“ atd.; o těch však pomlčím.

Celkem lze tvrditi, že slovo „tábor“ jest rozšířeno v celé severní Asii, tedy i v Sibiři u všech národů Turko-tatarských, mezi něž počítáme ovšem Tatary a Kirgizy, mluvící nejčistším nářečím tureckým. dále v nářečích tunguzských, v severní i jihozápadní Číně, Japonsku, Mongolsku, v Indočíně, v Annamu, Kambodže, v Siamu, v Končíně, v jazyku čamském, bahnarském a nářečích malajsko-polynézijských, na Javě v jazyku sundském, na Tahiti, Havaji, ostrovech samojských, maorských, marquéských, v Malajsku, na pobřeží a ostrovech celé východní a jižní Asie, v severní Indii v jazycích Nepalských, patřících k jazykům indo-arijským v Kašmíru, v nářečí Kumaonském, Assamském, v Hindustánu v jazyku urdú, klassickém to hindí, v Persii, v Afganistánu v Arménii, v Kavkaze, v Turecku, ve staré Assyrii a Babylonii, v Turánu, v Arabii, v Syrii, v Palestině, v Habeši, v Tunisu, v Alžíru i v Marokku.

V Evropě vyskytuje se ve všech zemích, iěž ve staré době podléhaly vlivu turko-tatarsko-mongolskému nebo tureckému, to jest v celém Rusku, v Polsku, v Maďarsku, v Rumunsku, v Bulharsku, v Albanii, v Srbsku, v Řecku, v Chorvatsku, Slovinsku, v Rakousku, v Salcbursku, na Slovensku i v Čechách.

Nejvíce různých významů slova „tábor“ zachovalo se v rumunštině, kde slovo „*tabără*“ značí:

1. kopec, vršek, hromadu, kupu;
2. hromadu lidí, četn. skupinu, sbor, tlupu, houf, zástup, množství;
3. vojenský oddíl, útočný šik, vojsko, armádu;
4. ležení tábořiště, stanoviště, zaujaté místo;
5. hromadu vozů, spíží vozů, řadu vozů, průvod vozů, vozové tábořiště.

Rumunské sloveso „*a tabări*“ znamená:

1. býti pohromadě, tábořiti, zaujati místo, rozbíti ležení, hromadně se rozložit, položit se táborem;
2. hromadně útočiti, napadnouti, vrhnouti se hromadně na někoho;
3. znepokojovati, obtěžovati, dotírat, hartusiti, naléhati, nedati pokoje.

Pro nedostatek místa nemohu se zabývat v tomto malém příspěvku podrobnějšími doklady slova „tábor“ v tom skupinovém pořadí (1—15), jež jsem shora naznačil. Omezím se pouze na skupinu 3. a 4. ve významu „hromada lidu obecného nebo vojenského, shromáždění, zástup, množství, vojenský oddíl“, neboť v tomto smyslu vyskytuje se slovo „tábor“ v rukopise Královédvorském v básni „Jaroslav“ při líčení bojů s Tatary. Tento fakt jest všeobecně znám, byl zdůrazněn poprvé prof. Drem. Frant. Marešem v jeho obranách, dále ve spisech prof. Vrzalíka, Jana Ev. Hanky a last not least ve článku „*Tábor*“ — slovo předhusitské“ ve Zprávách Československé společnosti rukopisné, čís. 2, z 1. listopadu 1935.

Dovolím si navázati na sdělení univ. prof. Dr. V. Šandy, uveřejněné v onom čísle a citovati je znova:

„Slovo *tábor* (*tábūr*, plurál *tawábir*) je užíváno ve smyslu „válečný oddíl, šik“ od arabského historika *Ibn Chalduna* v jeho velkém dějepisném díle, jež začal psát r. 1375 (zemřel v Kahýře 1406, zúčastnil se také válečného tažení proti Mongolům v Syrii a byl s poselstvím u Tamerlána). Arabové oné doby a již dříve užívali při popisu válečných operací v hojné míře výrazů turko-mongolských, k nimž patří i *tábūr*, jinak v arabštině cizí a v perštině téměř neznámý. Slovo *tábūr* bylo *Ibn Chaldunovi* patrně velmi běžné, jelikož ho anachronisticky užívá i o předislamských Arabech: Himjarský kníže Saif *Ibn Jazan* utvořil z podmaněných Habešanů vojenské oddíly, aby jako tělesná stráž s kopími ho doprovázeli.“

Neměl jsem sice příležitosti nahlédnouti do kroniky *Ibn Chaldunovy*, ale jest mi známo ze spisů německého orientalisty *Dra Ad. Wahrunda*, že v klasické arabštině vyskytuje se již v době předhusitské slovo „*tábūr*“ ve významu „vojenský oddíl, četa, pluk, šik, Legion“. Plurál tohoto slova jest významově totožný s klasickým arabským „*tawā-īf*“: lidé, množství lidí, národové, kmeny, vojenské čety, tlupy (peoples, tribes, nations, troops, bands).

Slovo „*tábūr*“ není v arabštině osamocené, nýbrž má již v klasické arabštině celé příbuzenstvo podobných slov, v nichž koncové „r“ změnilo se na př. v „i“ nebo „n“, jak jest zvykem i v jazycích turko-tatarských. Tak máme v arabštině slova:

tabl: lidé, dav, množství, tvorové (people, multitude, creatures),

tubúl: lidé, zástup lidí, hromada lidí, skoro totožné s „*tábūr*“.

tában, tuban (zkráceně: *tabn, tibn, tubn*): tlupa, hromada lidí, horda, dav, zástup, Schaarleute,

taba'a: poddaní lidé, subjects,

tahūn: množství, horda, útočný oddíl,

tubbā'u l'áskar: vojenská družina, Heergefolge,

tabáhhū: shromáždění, assembly, meeting,

tabakbuk: hromada, zástup, dav, vřava, a thronging, a crowding,

tahafful: shromáždění, meeting,

tabk, tibk, tabš: množství lidí, tlupa, vojenské těleso, multitude, troops.

Všechna tato slova dostala se záhy i do perštiny — po roku 636, kdy Persie dobyto Araby — a užívá se jich v témže smyslu jako v arabštině. Arabský výraz „*tábūr*“, značící původně „oddíl kmenového vojska, shromáždění bojovníků téhož kmene“, obdržel v perštině tvar „*tabār*“ a značí „kmen, rod, kmenová skupina, kmenová družina, pokolení soukmenovců, a tribe, family, kindred people“. Z perského slova „*tabār*“ odvozen jest výraz „*tabarī*“: příslušník téhož kmene, téhož pokolení, soukmenovec, člověk z Tabaristánu. Tato slova máme doložena z perštiny již v 9. století, a nejsrozumitelnějším i pro neorientalistu snad bude, uvedu-li, že slovo „*tabarī*“ vyskytuje se ve jménu slavného historika a theologa, jenž žil v letech 839—923 v Bagdádu, byl Peršanem a nazýval se *Tabarī Abu Džafar Muhammed ben Džarir ben Jazíd*. Byl současníkem sv. Cyrilla, Methoděje, Bořivoje, Svatopluka a sv. Václava, takže žil v době, kdy se podle mého skromného mínění v tehdejších Čechách ještě nikomu o husitismu ani nesnilo.

Tabaristán nebo *Taberistán*, čili země kmene a národa *Tabarī*, leží v staré Hyrkanii, to jest v jihovýchodní perské provincii Mazenderanu. Ve starých zprávách řeckých nazývá se země *Tapurí*, z čehož jest vidno, že perské slovo „*tabār*“ vzniklo ze staršího „*tapur*“ a sice již v době předarabské, čili před rokem 636. Jest tudíž původ jeho starší, než by se na první pohled zdálo.

Ohlížíme-li se po zdroji, z něhož mohl tento tvar vytrysknouti, napadne nám mimoděk vliv assyrštiny, neboť slovo zní nápadně assyrsky. A skutečně, již při pouhém

studování slovníku klínopisné assyrštiny (na př. slovníku francouzského assyriologa *Ant. Saubina: Lexique Assyrien-Français*, Paris 1928, najdeme na str. 350 slovo „*taphûru*“: shromáždění, rassemblement, s poznámkou, že odvozeno od slova „*pahûru*“: shromažďovati, sebrati, assembler, s'assembler, recueillir, rassembler. Na str. 254 se pak praví, že jako podstatné jméno značí „shromáždění, sebrání“, réunion, assemblée.

Linguistu bude přirozeně zajímat, z jakých prvků skládá se assyrské klínopisné slovo „*taphûru*“. Sezná, že jest to slovo složené, odvozené ze slov „*tap-puhur*“.

Z knihy *Friedricha Delitzsche: Assyrische Grammatik*, Leipzig, 1889, § 9 133 a § další, jakož i z jeho „*Sumerisches Glossar*“, Leipzig, 1914, str. 152 se dozvíme, že slovo „*tap, tab*“, zkráceně „*ta*“, v některých případech možno čísti „*dab*“, znamená původně „stranu, stranníka, společníka“, a že možno je odvoditi ze slova „*ta-bi*“, „*ta-ab*“, „*tab-ba*“, totožné s „*tappû*“: Seite; hinzufügen; Genosse. V češtině by odpovídalo významům: „spojený, společný, hromadný“ a zkratkám „*sou-*“ nebo „*s-*“ ve slovech „*sou-hrn, sou-bor, s-bor, s-hromáždění, s-družení*“ atd. V té příčině jest assyrské „*tap, tab, ta*“ úplně shodné s turko-tatarským slovem „*tab, tap, top, tob*“, značícím taktéž „hromadný, společný, souborný, připojený spojený“. Těž význam nacházíme i v čínském slově „*ta*“, staročínsky „*táp*“, ve významu „spojiti, přidati, přidružiti“ (viz: O. Z. Tsang: A complete Chinese-English dictionary, str. 363, nebo Bernhard Karlgren: Analytic Dictionary of Chinese and Sino-Japanese, str. 276).

Assyrské slovo „*puhûr*“ odvozuje se jak již bylo shora řečeno od slovesa „*pahûru*“, jež znamená: sich sammeln, sich versammeln, etwas aufgelöstes, zerstreutes sammeln, zusammenbringen, collect, assemble, gather, collect something or somebody scattered about. Praeteritum jest „*iphur*“, praecativum: „*ipah(h)ar*“, adjectivum: „*puhûru*“: shromážděný, assembled, collected, versammelt. (Viz: W. Muss-Arnold: Assyrisch-Englisch-Deutsches Handwörterbuch, str. 795).

Pro nás však jest důležité z toho odvozené podstatné jméno „*puhûru, puhru a puhûr*“, jež značí podle slovníku Muss-Arnoldova str. 796: hromadné množství, souhrn, sbor, shromáždění, v přeneseném smyslu „vojsko, shromážděnou vojenskou moc“, Gesamtheit, Versammlung, Heeresmacht, totality, assemblage, all the assembled. In a more specific meaning the word means: army, the assembled hosts. Slovník udává celou stránku klínopisných dokladů tohoto slova, ze sbírky nápisů, vydané Sirem Henrym Rawlinsonem: The Cuneiform Inscriptions of Western Asia, vol. I.—V.

Sám jsem nalezl doklady tohoto slova v klínopisné sbírce, již vydal *Leroy Waterman: Royal Correspondence of the Assyrian Empire*, University of Michigan, 1930, na př. v dopise č. 998 assyrského krále *Ashurbanipala* (r. 668—626 před Kr.), v dopise č. 1119 krále *Esarhadona* (r. 681—668 před Kr.), v dopise č. 1246, č. 1303 z téže epochy atd.

Dr. Friedrich Delitzsch ve svém *Assyrisches Handwörterbuch*, Leipzig, 1896 překládá slovo „*puhru*“, status constructus: „*puhûr*“ jako: in sich geschlossenes Ganzes, Versammlung, Gesamtheit, Heerganzes, vereinte und festgefügte Heeresmacht, Kraft, Macht, str. 520, 521 a uvádí doklady.

Složené slovo „*taphûru, taphûr*“, vzniklé z „*tap-puhuru, ta-p(u)hur*“ značí tedy „hromadné množství, shromáždění, vojsko, vojenskou moc.“

Také slovo „*pahûru*“ samo o sobě značí „shromáždění, Versammlung, assemblage, assembly“. Viz Scheil Sam.: The Nabd Text, uveřejněný v *Recueil de Travaux relatifs à la philologie et à l'archéologie égypt. et assyr.*, edit. by G. Maspero, Paris, vol. XVIII., dále v práci Messer-

schmidtově: Die Inschrift der Stele Nabunaid's v Mitteilungen der Vorderasiatischen Gesellschaft, 1896, I.

Nacházíme je ve složeném slově „*ta-pahûr*“ ve smyslu „shromáždění“ u Rawlinsona ve III. sv. 3 a v V. sv. 45, 49 a též v Zeitschrift für Assyriologie, I. 98. Píše se též „*tu-p(b)ax-xar*“ v anglickém přepise, což připomíná praktické slovo „*thûpa*“: hromada, kupa“ (viz: Maháparinibbána-sutta, V., § 26.).

Výraz „*tap(a)har, taphar*“: hromada, shromáždění máme uveden v assyrském slovníku Saubinově, str. 350 ve složeném slově „*taphartu*“: lieu de rassemblement, místo shromáždění, shromaždiště, stanoviště lidu, tábor lidu, ležení. Odtud hindustánské slovo „*tháhar*“: halting or resting place, rest, halt. (Viz: John T. Platts: A dictionary of Urdú or classical Hindí, str. 365.).

Srovnáme též préhittitské (chattijské) slovo „*Tabar-naš*“: náčelník kmenového shromáždění, vůdce lidu, král, titul králů hittitských. (Viz: Bedřich Hrozný: Les Inscriptions Hittites hieroglyphiques“, str. 117, Journal of the Society of Oriental Research 6,63 a další.)

Jest totožné se starotureckým (uigurským) slovem „*tabar-chán*“ nebo „*täbär*“: kmenový náčelník, vůdce kmene, vojevůdce, Heerführer einer Stammesabteilung, na př. na runovém nápisu v Kosho-Zaidan z r. 731 po Kr. (Viz: Thomsen: Inscriptions de l'Orchon déchiffrées.)

Jiným zajímavým slovem z klínopisné assyrštiny, na něž si dovoluji upozorniti, jest výraz „*tabbûlu*“ ve významu: stádo, houf, množství, dav, zástup lidu, poddaný lid. Nalezneme je ve shora uvedeném slovníku *Saubinově* ve smyslu: troupe, troupeau, compagnie, sujets (zástup, stádo, oddíl, houf, poddaní), nebo ve II. dílu slovníku *Muss-Arnoldova* na str. 1144 jako: „*tabbûlu*“: flock, Herde, i. e. subjects (dav, stádo, zástup, t. j. poddaný lid). Současně cituje i doklady z klínopisných nápisů Sir Henry Rawlinsona, svazek III., 66, London 1863 a příklady z Proceedings of the Society of Biblical Archaeology, London XXI., str. 129, 130.

Podobně ve slovníku *Dr. Friedr. Delitzsche: Assyrisches Handwörterbuch*, Leipzig 1896, str. 700 uvedeno jest slovo „*tab(b)ûlu*“ ve dvojím smyslu: 1. Heerde (stádo, houf) a 2. Untertanen (poddaný lid) s klínopisnými doklady.

Z toho jest viděti, že máme ve staré klínopisné assyrštině ze 7. stol. před Kr. četné doklady 3 slov, vzájemně si podobných, a sice:

1. *taphûru, taphûr* (z *tap-p(u)hur*): shromáždění, hromadné množství, vojsko, shromážděná vojenská moc, armáda;
2. *tuphar* (z *tu-p(a)har*): shromáždění;
3. *tab(b)ûlu*: houf, stádo, hromadné množství, poddaný lid.

Složeniny s částicí „*ta*“ (původní „*tap*“) jako ve slovech „*ta-p(u)hûr, ta-p(a)hûru*“ jsou běžné v assyrštině právě tak jako v češtině složeniny s částicí „*sou-*“ nebo „*s-*“ ve slovech „*sou-boj, sou-sed, sou-bor, s-bor, s-hromáždění, sou-mrak*“ atd. — Uvedu pro kontrolu čtenářů aspoň tři příklady ze slovníku *Dr. Friedr. Delitzsche: Assyrisches Wörterbuch*, Leipzig, 1896 s udáním stránek.

1. Na příklad od slova „*mahûru*“: nepřátelské setkání vzniklo složené slovo „*ta-m(a)haru, tamharu*“: společný souboj, srážka, šarvátka, Kampf, feindliches Entgegentreten. (Viz str. 405.)
2. Od slova „*mulû*“: násyp, mohyla, umělý pahorek, zvýšenina, vzniklo složené slovo „*ta-m(u)lû*“: hromadný násyp, tumulus, mohyla, Auffüllung, Aufwurf. Píše se „*tamlu*“. (Viz str. 411.)
3. Od slova „*rabâsu*“: ležeti, odpočívati, lagern, vzniklo složené slovo „*ta-r(a)basu, tarbasu*“: společné nebo hromadné ležení, na příklad pastevců, Ruhestätte der Hirten. (Viz str. 611.)

Tato slova jsou nejstaršími předky slova „tábor“ ve všech jazycích východních. Dostala se do nich jednak přímo z assyrštiny, jednak později prostřednictvím arabštiny a turko-tatarštiny.

Z assyrského „taphûru, taphûr“ povstalo arabské „tabr“: oddíl vojska, vojenský útvar, četa, pluk, Legion, právě tak jako z assyrského „tab(b)ûlu“ povstalo arabské „tabl“: lid, dav, množství, tvorové, a „tubûl“: lidé, zástup lidí, hromada, houf lidí.

Assyřané měli četné styky s Araby již za vlády Sargonovy (722-705 př. Kr.) a Ashurbanipalovy (668-626), jak vidno z klínopisných nápisů assyrských. Mimo to arabština, hebrejštiny a assyrština jsou si navzájem podobny, jakožto jazyky semitské. Podél pobřeží Rudého moře, Indického oceánu a Perského zálivu, podél Eufratu a Jordánu v oblasti zvané „úrodný půlměsíc“ stýkali se Arabové s národy jinými, ve staré době s Assyřany a Babyloňany, jimž byly částečně tyto kraje podrobeny, později s kulturou perskou, židovskou, řeckou i římskou. Jest tudíž přirozeno, že slovo „tabûr“ bylo jim známo již v době předislamské, neboť i historik Ibn Chaldun je v tomto smyslu užívá i o Himjaritech, kteří patřili k poarabštěným potomkům Qahtána či Yoqtána. Králové himjarských Arabů v Jemenu nazývají se v koránu „lid Tubba“ (sura XLIV, verš 35: »Zdaž lepšími jsou „lidu Tubba“ a těch, kdož před nimi byli?« Souvislost s arabským „tubûl“ a assyrským „tabûlu“ nebo „tappû“ jest nápadná. Proto není užití slova „tabûr“ i v případě shora uvedeném žádným anachronismem.

V době arabských výbojů na Východě a šíření mohamedanismu v 7. a 8. století, kdy Arabové zmocnili se r. 636 Persie, Malé Asie, Syrie, Egypta, Tripolisu, r. 637 dobyli Jerusáléma a pevnosti Táboru, kdy koncem 7. století zmocnili se Samarkandu, Bochary, Arménie, počátkem 8. století zabrali celý Turán, pronikli až do Indie a zajížděli až do Číny, kde žoldnéři saracenští sloužili v 9. a 10. století ve vojsku čínském v bojích proti Turkotatarům, rozšířily se vojenské výrazy arabské po celé Asii, vnikly do perštiny, jazyků turánských, hindustánských, nepalských, arménštiny, turkotatarštiny, indočíňštiny, siamštiny, chmérštiny, malajštiny, annamštiny, javanštiny, ano i do čínštiny a japonštiny.

Tak vzniklo marocké slovo „tabor“: vojenský oddíl jezdecký, turko-tatarské „tabur, taphur, tabgur, tapkur“: oddíl vojska, kirgizské „topur“: dav, houf, množství, zástup, tábor lidu (viz Radloff: Wörterbuch der Türk. Dialekte, Petersburg, 1893, 1911), nepalské „thupari“: shromáždění, dav, množství, hromada, houf lidí, crowd, assembly, na př. v přísloví: „sánu sánu jhupari, páuna ko thupari“: malá chata, ale hromada hostí, a small hut and a crowd of guests (viz Ralph Lilley Turner: A comparative and etymological Dictionary of the Nepali language, str. 298), assamské „thupur“: shromáždění, dav, množství, zástup, kumaonské „thupuro, thupro“: hromada, dav, zástup (heap, pile, crowd, assembly), indo-čínské „tabur“: družina, společnost, houf, compagnons, camarades (viz É. Aymonier et Ant. Cabaton: Dictionnaire Cham-français, str. 179 s dokladem „bontur tabur“), kambodžské „tapûo-r“: tlupa, zástup, houf, troupe, annamské „dapûo-l“: tlupa, zástup, bahnské „dapûo-l“ a „toepôl“: houf, zástup, tlupa, troupe (viz Aymonier, str. 178), japonské „tappuri“: mnoho, velice, množství, much, a great deal, multitude (viz J. C. Hepburn: A Japanese-English Dictionary, 1903, str. 643), čínské „tap-huo-r“: zástup, dav, množství, společnost, tlupa, houf, a band, company, party, comrades, bandits (viz O. Z. Tsang: A complete Chinese-English Dictionary, str. 189 a 363).

Dále máme v jazyku urdú, t. j. klassickém indickém nářečí hindí slovo „tabâr“: lid, národ, kmen, shromáždění lidu, čeleď, rod, pokolení, rasa, people, nation, tribe, race, family, kteréžto významy dostaly se do jazyka z per-

V Praze, v březnu 1936.

Československé společnosti rukopisné v Praze.

Slavná Společnosti,

spor o rukopisy Královédvorský a Zelenohorský, snad proto, že se blíží novému závěru, se stává jednou z nejaktuálnějších otázek našeho národního a kulturního života.

My, studenti, neměli jsme příležitosti seznámiti se blíže s povahou boje o Rukopisy a proto jsme s nadšením uvítali vydání letáku, který nás v mnohém poučil a vypekl z omylu.

Dále Vás zdvořile žádáme, abyste našim jménem vyslovili upřímný dík pánům profesorům Janu Vrzalíkovi a Ing. Karlu Andrlíkovi za vydání Stručného poučení o nepadělaných Rukopisech, které se tak velice rozšířilo v našich řadách a přesvědčilo mnoho těch, kteří ještě váhali. Dříve jsme o pravost Rukopisů věřili, nyní o ní víme.

Přejeme Vám mnoho zdaru v další práci za rehabilitaci našich nejstarších literárních památek a ujišťujeme Vás svou sympatií a obdivem.

Za středoškolské studentstvo, které ještě si uchovalo víru v náš literární poklad:

110 podpisů.

ského „tabâr“, téhož významu. (Viz John T. Platts: A dictionary of Urdú, classical Hindí and English str. 308.)

Právě tak hindustánské „tabbar“ a „tābar“ ve významu „kmen, čeleď, rod, pokolení, family, household“ jsou téhož původu (viz slovník Plattsův, str. 355, 354). Tato slova mají právě tak jako hindustánské slovo „tappā a tapra“ též význam „stanoviště, místo pobytu, halting or resting place“, a odvozují se od sanskrtského „thappā a thāp“ téhož významu. Jest však zajímavé, že i v klínopisné assyrštině máme analogii toho ve slově „taphartu“: shromáždění, místo shromáždění, které jest odvozeno také od slova „pahāru“ a má též význam jako slovo tábor ve smyslu „stanoviště, shromáždění, ležení shromážděného lidu nebo vojska“. (Viz Ant. Saubin: Lexique Assyrien-Français, str. 350.) Máme tedy doklad slova tábor ve významu „castra“ i v klínopisné assyrštině.

Uvedl jsem i příklad hindustánského „thāhar“ jako „stanoviště, místo pobytu nebo odpočinku, ležení, zastávku“.

Čínské slovo „tap-huo-r“: zástup, dav, množství lidu, společnost, tlupa, houf skládá se ze známé částice „tap“ a slova „huo-r“, jež jest významově totožné s tibetským „hor“ neb „hor-du“ a značí „rodinu nebo ležení mongolské rodiny, čeledi, klánu“. (Viz: Chandra Das: Tibetan Dictionary.) Když Tibet byl čínskou provincií za vlády Kublaj-chána, bylo Mongoly užíváno jako označení tibetské rodiny a sloužilo jako jednotka při sčítání tibetského obyvatelstva. (Chandra Das: Narrative of a Journey round Lake Yamdo, str. 63.)

Jest tudíž zjevné, že tibetské „hor-du“ zakládá se na mongolsko-tatarském „or-du“, psaném též „ar-da“ nebo „ur-du“, jež znamená: hromadu soukmenovců, klán, kmen nomádů, kočovnou tlupu a zároveň jednotlivý stan, příbytek, residenci, ležení, sídlo rodiny, rodu, klánu, kočovného kmene nebo vojenské tlupy. V uigurštině značilo „ordu“ již od VI. století „sídlo a hlavní stan“ chána východních Turků a jeho vlastní „vojsko, hordu, tlupu“.

Turko-tatarská slova „ordu, ardu, urdu“ vznikla ze slov „or, ar, ur“, jež ve všech nářečích těchto jazyků znamenají „hromadu, kupu, nakupení, nahromadění, vztýčení“. Složená slova turko-tatarská „tab-ur, tap-hur“ možno považovati za zkratky slov „tab-urdu“, právě tak jako

slovo „*tab-or*“ nebo „*tab-ar*“ jest zkratkou slova „*tab-ordu*“ a „*tab-arda*“ ve významu: společné shromáždění kmenové, společná tlupa, společná horda, společné vojsko, společné stanoviště, společné sídlo, společné ležení kmenového vojska.

To nám dokazuje i staroturecké slovo „*tabarda*“: setkání lidu, meeting, místo shromáždění, naleziště, das Auffinden des Volkes, z Orchonského nápisu z r. 731 po Kr. (Viz: Radloff: Die alttürkischen Inschriften der Mongolei. K. 38.18), jež jest nápadně podobné assyrskému „*taphartu*“: stanoviště, naleziště, místo shromáždění.

Podobně turko-tatarské džagatajské, osmanské slovo „*tapkur*, *tabkur*, *tabgur*, *dapkur*“ ve významu „ohražené místo, ohrada kolová, palisádová nebo vytvořená náspy a vozy“ má svoji nejstarší předlohu v assyrštině jednak ve slově „*tabkûr*“: festumschliessender Wall, dále „*tabkârû*“: feste, unentrinnbare Einschliessung, a „*tub(p)ku*“: ohražené místo, umgeschlossener Raum, enclosed place. (Viz: Alphabetisches Verzeichnis der Assyrischen und Akkadischen Wörter von J. N. Strassmayer, Leipzig 1886, dále slovník Delitzschův a Muss-Arnoldův.)

Máme tedy doloženo slovo „*tábor*“ v klínové assyrštině nejen ve významu „shromáždění lidu obecného a bojového“, nýbrž i ve smyslu „shromáždění, naleziště, meeting, ležení“ a dokonce „ohražené místo, ohražené ležení“ a můžeme v něm viděti předlohu východoasijských, speciálně turko-tatarských slov „*tabur*, *tabhur*, *tabgur*, *tapkur*, *dapkur*“ atd.

Pro nedostatek místa končím tento malý příspěvek s přáním, aby byl pobídkou p. univ. prof. Pekařovi, Flajšhansovi, Jankovi, Weingartovi, Titzovi, Kozákovi atd., kteří prohlásili že o slově „*tábor*“ před rokem 1420 ničeho nevědí, aby laskavě hleděti překlenouti tuto svoji vědní propast nějakým Nuselským mostem a zbavili nás konečně námitky o „*husitském*“ původu slova „*tábor*“ v RK, což jest evropskou vědeckou ostudou. Nikdo nezádá most železobetonový nebo skeletonový železný, postačí praobyčejná dřevěná lávka, jen když bude bezpečně spojovati odborně školené učence s normálně, to jest s nerealisticky myslícím lidem v Čechách a zemích okolních. Proč by nemohl básník Jaroslava nazvati tatarské vojsko (a třeba i ležení) slovem „*tábor*“, když se tak samo jmenovalo a když možno stopovati původ toho slova v jazycích východních až do klínové assyrštiny ze 7. stol. před Kristem?

prof. V. Vojtěchem, prof. M. Weingartem a Zd. Wirthem. Zprávu glosovali ČS 12. IV., PL 17. IV., NR 17. IV., NP 17. IV. O diskusi přinesla obšírnou zprávu na významném místě NP 19. IV. (za to na ni útočilo ČS 21. IV. a NO 1. V.), dále NO 21. IV. (zaznamenal Říp [Ř] 24. IV.), Náchodské listy 24. IV., Pisecký obzor (PO) 26. IV., NR 26. IV. a 1. V., NV 26. IV. a 8. V. (článek F. Mareše) a Krušnohorský obzor 22. V. Proti proslvu Weingartovu vystoupil ostře J. Slavík v S 25. IV. a Vol. myšlenka 22. V. Společnost vydala o rozhlase diskusi prohlášení v NP 26. IV., jež přetiskujeme na první straně. — Prof. Vrzalík přednášel o Rukopisech ve Vysokém Mýtě 2. IV. a v Náchodě 3. IV. Uveřejnil o tom rozsáhlou reportáž v NV 10. IV. O přednášce psaly severočeské listy obvyklým způsobem (Lid. Proudý 3. IV., Podkrkonošské listy otiskly proti Vrzalíkovi manifest). — ČS otisklo 16. IV. úvodník „Tragické jubileum“ se šifrou V. F., který satiricky posoudil J. E. Hanka v NV 8. V. — 16. IV. vzpomenu NO a NL 80 let obránce J. Zikmunda z Čes. Budějovic. NR přinesla o něm delší článek 1. V. — 25. IV. přinesla Vlast. Akce (VA) zprávu, že A. Kraus označuje obránce Rkp. „sběří“ a větší článek o téže věci otiskla NV 22. V. — Na Spořilově uspořádal rep. dorost 5. V. diskusi mezi univ. prof. F. M. Bartošem a prof. J. Vrzalíkem. Referovaly o ní krátce Mladý Venkov (když se 3. IV. dodatečně vypořádal s útokem NO z 15. III.) a NV 15. V. Bartošova přednáška vyšla pak tiskem v knižnici svazu NO a kritiku přinesly ČS 22. V., NR 22. V., Naše kniha č. 6, Český zápas 4. VI., Lid. Noviny 8. VI. a T 15. VI. NO uveřejnilo pro ni seriál reklamních článků. — 1. V. přineslo ČS dosud neuveřejněný Masarykův dopis Grabowskému z r. 1888, v němž se mluví o příčinách boje rkp. r. 1886, a výňatky z něho přetiskly LN 3. V. — Smrti Hilbertovy (10. V.) a jeho účasti v boji o RKZ vzpomenu NV a NR 15. V. — 20. V. uvítalo Právo lidu dodatečně článek Flajšhansův v LF (referovali jsme o něm minule) s výtkou, že ostatní odpůrci mlčí. Lidové listy přinesly 24. V. obšírný historický přehled o chem. zkoumání Rkp. od L. Matouška. Význam Palackého v otázce rukopisové při příležitosti 60. výročí (26. V.) jeho smrti ocenila NR 29. V. — Na počátku června vyšel Marešův francouzský spis o RKZ. Zprávu o tom přinesl PL 7. VI. a kritiku VA 13. VI., NR 19. VI. — 5. VI. byla policejně zastavena na půl roku Nár. Výzva, která přinášela pravidelné články o Rkp. — 9. VI. přednášel o Rukopisech B. Říha v Hellichově muzeu v Poděbradech. Zprávu o tom přinesla NR 26. VI. — 13. VI. uspořádalo pražské nakladatelství Topičovo výstavu literatury o RKZ za posledních 10 let a několika vzácných vydání ve svém hlavním výkladě. Zaznamenaly to PL 13. VI., NL 13. VI. a 17. VI., NP 16. VI. a 17. VI. Výstava se těšila velkému zájmu. — 16. VI. přednášel o Rukopisech ve Slaném J. Čížek na schůzi Nár. Sjí. žen. — 17. VI. přinesly PL a NL zprávu, že Rukopisy v Muzeu prohlížel finský slavista A. Karsiko. — NR měla mimo již uvedeně a četné poznámky ještě 8. V. článek o poměru díla Máchova k RKZ a 5. VI. a 19. VI. rozpravy J. E. Hanky o jeho totožnosti a dnešních odpůrcích. — Ve venkovských listech otiskly článek L. Malinského Naše Hlasy 3. IV. a od Ř. Těxy 19. VI. — Hlas Nár. Slánska (Stráž Svobody a Nové Proudý) dokončoval výborný seriál J. Hanky Slánského „Tři doby země české“ 4. IV. (odpověď na útok Děln. listů) a 18. IV. (reagovalo NO v reklamní kursivě na Bartošův spis 10. V.) a od 9. V. vychází tam pravidelně na pokračování cyklus „Za čest národa“ od téhož autora. Až dosud vyšlo 5 pokračování (ještě 16., 23., 30. V., 19. VI.). — Některé části přetiskují i jiné časopisy (zvl. Ř.). — PO přinesl 6. VI. rozsáhlou práci prof. K. Andrlíka o chemických důkazech starobylosti Rukopisů. Na Jihlavsku publikoval dva velké články F. Erlebach v Kraji (27. III. a 3. IV.) a proti němu útočily Jihlavské listy 4. IV. Redakce Kraje nabídla pak místo i odpůrcům, kteří se však nepřihlásili. — V květnu počal vycházeti literární měsíčník Tank (T), který hned v prvním čísle věnoval téměř 3 strany otázce rukopisové a zavedl stálou rubriku. Po redakčním prohlášení píše informativní články o otázce RKZ Lad. Malinský. V č. 1. přinesl ještě Režného referát o rozhl. diskusi a básni Kytici z RK, v č. 2. kritiku Bartošových „Rukopisů“ od Ř. Těxy.

PŘEDNÁŠKY VE SPOLEČNOSTI. 30. III. pokračoval Boh. Střemcha ve svém vzpomínkovém cyklu o boji za Rkp. v letech předválečných a válečných. — 21. IV. vzpomenu bylo zesnulého obránce Julia Stoklasy přednáškou K. Jelka. Večer byla přítomna rodina zesnulého a za Zem. Akademii gen. sekr. doc. Dr. E. Reich. — 27. IV. referoval L. Bláha o novinářských aktualitách a pokračoval pak 11. V. — 18. V. přečtena byla práce J. E. Hanky „Topografický rozbor RZ“ a předneseny byly ukázky jeho melodického čtení. Přednášce přítomen byl obránce Ant. Zázvorka, býv. viceprezident ř. r., jenž před krátkou dobou slavil své 70. narozeniny. Na večerech byly podávány pravidelně zprávy o posledních událostech. — Poslední předprázdninová schůze konala se

PŘEHLED UDALOSTÍ A ČASOPISECKÝCH ZPRAV.

Útoky proti Společnosti a obráncům pravosti RKZ, jež začaly v únoru t. r., pokračovaly mírně zeslabeně stále. Tak v Českém Slově (ČS) 17. III. podezírá L. Maršíček universitní úřady, že daly „Zprávám“ adresy posluchačů: pokračuje ještě 24. III. V Sobotě (S) 21. III. útočí pak prudce na prof. Zubra, člena Čsl. spol. rkp., že nepřednáší na bubenečském r. gymnasiu o Rukopisech jako podvržených. Útoky přenesl potom obšírně do nár. soc. „Volnosti“ (V) 14. V. a 28. V. a reagovala na ně živě Nár. Výzva (NV) a přetiskla je z části i „hlídce denunciantů“ 27. III. a 3. IV. — V Nár. Republice (NR) 20. III. odpověděl prof. Nikolau na útok a dotaz J. Slavíka v S 14. III., zda věří v pravost RKZ, což pak Slavík glosoval v Nár. Osvo- bození (NO) 26. III. Dodatečný referát o Rkp. večeru na Slov. ostrově otiskl Čech 27. III. a NV přinesla básně M. B. Stýbla, věnovanou obráncům, rozsáhlý útok na pořadatele a zprávu v NV (13. III.) uveřejnila Stráž na Severu 4. IV. — 27. III. přednášela o Rukopisech v Ml. Nár. Sjí. v Praze XII. J. Chalupecká a 30. III. ve Slaném na schůzi Nár. Sjí. J. Čížek. — NV přinesla řadu pojednání a básní J. E. Hanky 27. III., 3. IV., 17. IV., 15. V. Kratší poznámky a glosy přinesly Polední List (PL) 22. III. (ve Šmejkalově básni), Národní Listy (NL) 5. IV. (ve článku Stechově) a Samostatnost 16. IV., 23. IV. a 30. IV. Recenzi Andrlík-Vrzalíkova Poučení přinesla Národní Politika (NP) 24. III., NO 21. IV. (s útoky na Společnost) a Pražský list 28. IV. O smrti prof. J. Stoklasy psaly všechny listy, význam jeho jako obránce vyzvedly PL 8. IV., NR 10. IV., NV 10. IV. a Vinohradské Listy 25. IV. — 11. IV. ohlásil Radiojournal na 18. IV. diskusi o RKZ v rozhlase mezi

22. VI. a prof. J. Vrzalík na ní přečetl Marešův rozbor Bartošova spisu „Rukopisy“. Pozvaný prof. F. M. Bartoš se omluvil. Živé debaty účastnili se Dr. Kettner, prof. Vrzalík, J. Rádek a L. Matoušek.

Žádáme korporace, které by si přály uspořádat přednášku o RKZ s diapositivu, aby se přihlásily u Společnosti. Adresa: Praha I., Konviktská 5. —lk.

KNIHY.

F. M. Bartoš: **Rukopisy**. (Svaz nár. osv., Praha 1936, str. 128, Kč 7.50.) Tam, kde před časem vydali pamflet žurnalisty L. Kunteho „Pan Vrzalík „Rehabilituje“ rukopisy“, vychází nyní brožura historika, profesora F. M. Bartoše. Co ukázal jeden, ukazuje i druhý: nenapravitelnou mnohomluvnost tam, kde jediné fakta by byla něco platná, Bartoš chtěl vyličít RKZ jen potud, pokud se dotýkají historika, a jeho postoj je dán předmluvou, v níž „pokládá za nezvratný rozsudek, vynesený nad RKZ obojí vědou, které jediné sluší rozhodnutí...“ Proč on i ostatní takto „pokládají“, to říci zapomněl, ale je to známo: jsou to přece věci, které se realističtím už dávno nehodí, už od doby, kdy Gebauer zanevřel na chemii, že nenašla v Rukopisech to, co on chtěl.

Výmluvným perem líčí Bartoš, jak se rodilo rukopisné falsum, jak počestný Linda odolával svádění Hankovu, až podlehl, jaké tragédie se odehrávaly v mozku Dobrovského a Šafářika, jak vědomí falša bylo trapné Palackému, jak s tím tajemstvím odesel v časný hrob K. H. Mácha (!), jemuž se s ním světlí Josef Linda, věrný básníkův přítel. Podobné fantasie, ač o poznání krotší, četli jsme už dříve v brožurě Hrubého a v článcích Flajšhansových; říkáme fantasie, poněvadž jsou umělé konstruovány. Slušely by romanopisci, nikoli historikovi, za jakého se Bartoš vydává. U některých faktů, Bartošem uváděných, bychom vyžadovali to, co Kunte tak přísně požadoval od populární knihy Vrzalíkovy: aby pan profesor slušně citoval, má-li prameny dosud neznámé (na př. na str. 20, že Bělohoubek prý odepřel dát svolení k německému překladu své „Zprávy“; v Osvětě 1889, str. 321, stojí totiž, že žádal, aby překlad udělal někdo jiný, že jej pak prohlédl! — Nebo odkud cituje odlišný text ze zápisů Šafarikova syna na str. 66)! — Určitý názor na podklad Bartošových tvrzení nám podává ovšem jeho knížka sama: výklad se hemží slůvky jako „možná, nejspíš, patrně, podle všeho, asi, jak se podobá, zajisté, víme (ač vlastně nic při tom nevíme), šťastnou náhodou“ a t. p., která ovšem k uvěření nestačí, i když jsou podepsána firmou universitního historika.

Pokud analyzuje vztah RKZ k historii, nepodává Bartoš nic, co bychom už nebyli četli u Golla. Nemáme proti tomu nic, jenže chybí tu kritické vyrovnání se se vším, v čem se Goll mýlil, a zejména musíme odmítnouti Bartošův způsob „vykládání“ historických pramenů. U Dalimila se čte, že Tataři „před Olomoucem se stavicu, tu králevic ztracichu. Jeho pěstiny zjímachu atd.“ Upraveno Bartošem: „zastavili u Olomouce, ne však, aby tam svedli bitvu, nýbrž aby ztrestali průvodce nejmenovaného tatarského krále, jenž jejich vinou zahynul...“ (str. 74). Několik řádek předtím Bartoš má za to, že vítězství nad Tatary podle Jaroslava „zachránilo Moravu“! Soud v RZ se podle Bartoše koná „za Libušina předsednictví“ (str. 51)! — Zpěv o Oldřichu RK Bartoš vyvozuje z Hájka: „Prahou je Hájkoví... Staré město... Kosmas a Dalimil... znají Prahu jen jako hrad, básníkovi naproti tomu je Prahou město Praha, a proto jako Hájek přenáší děj s hradu dolů k Vltavě“ (str. 85—6). Podobně soudí Bartoš ještě na str. 87 a v pozn. na str. 120 upozorňuje na „těžko uvěřitelnou smělost obránců, kteří ze zjištění dříve neznámé třetí brány na pražském hradě tvoří nový důkaz pravosti RK“.

Jistě i p. profesor Bartoš RK četl, když chtěl o něm psát knížku. V „Oldřichu“ se líčí, jak Oldřich s vojiny stanul na vrchu nad Prahou, ukryli se chytře v tiché Praze (t. j. v podhradí na levém vltavském břehu), užili triku s pastuchou (hlása bránu otevřít vzhůru) k otevření „brány přes Vltavu“ a vyrazili přes most (t. j. můstek přes příkop nebo zdvihací most) útokem na rozespálé Polany. Mistním ohledáním lze zjistiti, že ona brána (objevená arch. Fialou r. 1929) sloužit mohla leda ke styku hradu s podhradím a proto k ní cesta mohla vést jediné zdola; a proto také útok na hrad s této strany musil být nejméně očekáván. Čechové mohli přece jít od vrchu (strahovského) přímo na jihozápadní nebo severozápadní velkou bránu, zvolili však taktiku jinou a šli oklikou přes podhradí k bráně třetí, směřující přes Vltavu. Rukopis je v tomto ohledu bezúhonný; v r. 1817 povědomí o bráně nebylo; nyní Bartoš žádá, abychom věřili, že Čechové se uvnitř Prahy ukryli a potom ji zvenčí dobývali; na čí straně je „neuvěřitelná smělost“, pochopí čtenář sám. Otázka, zda Bartoš vůbec rukopis

pis Královédvorský četl, vtírá se tu znovu a znovu; a četl-li jej, jak jej četl? Ostatně tento odborník ani neví, kdy RK po prvé vyšel: prý v říjnu 1818 (str. 30), což není tisková chyba, neboť podle str. 49 byl prý vydán rok po svém nalezení! Hanka prý byl „básník zcela slušný a veršovec takřka výborný“ (str. 36)!

Kdo se pokouší o obranu mystifikace, tím ji přiznává. To je logika, kterou Bartoš odsuzuje (str. 53) vystoupení Svobodo- proti Dobrovskému. Podle ní by se všem dala podvrženost RKZ dokázat pouhým vyjmenováním všech mrtvých i živých obránců RKZ, a kdybychom to obrátili, dokazoval by svým vystoupením každý odpůrce Rukopisů, že jsou pravé, tudíž i profesor Bartoš. Tomu se to ovšem daří i z jiných příčin, neboť s pominutím pamfletu Hrubého jsme dosud neviděli v otázce Rukopisů méně vědeckého spisku od — universitního odborníka. Ale snadno si představíme, co může někdo vytěžit z materiálu tak rozrostlého, když má na to lhůtu — půltřetího měsíce. —řtx—

Dr. J. V. Novák — Dr. Arne Novák: **Přehledné dějiny literatury české od nejstarších dob až po naše dny**. R. Promberger, Olomouc. (Str. 291—303: „Hankova družina a podvrhy rukopisné“.) V novém vydání této příručky, které jest hojně užíváno, nedostává se nám ve způsobu, jímž je podána věc Rukopisů a boj za jejich pravost, obrazu objektivního a zakládajícího se na využití nejnovějších výzkumů materiálních. Autoři ovšem upravili stylisaci tak, že konečně zmizely některé staré, zvláště trapné omyly (na příklad, že Hanka se přihlásil s novým podvrhem, RZským; dále je z literatury vymýcena chlouba „realistů“ — HANKA FECIT! —; zůstal chybný rok 1. vyd. RK — 1818 m. 1819; věc se má tak, že sice předmluva je datována k 1. výročí nálezů, titulní list RK však nese r. 1819; stylisace, podle níž RK sestává z 12 celých listů a 2 „nesouvislých“ proužků, také zůstala, ač natopila hodně zia; také není možno tvrdit, že zpěv „Záboj“ velebí vítězství Samovo). Zůstala ovšem obvyklá legenda o tom, jak to Hanka s Lindou padělati; chybi jeň, který chemik provedl umělé zestárnutí písma, ač to by snad bylo nejzajímavější z celé partie. Autoři uvádějí, že také V. A. Svoboda „měl podíl“ a „byl zasvěcen do tajemství“, a „nezdá se však býti vyloučenou, že snad i Jungmann s Ant. Markem byli zasvěceni do podniku“. O chemických zkouškách Bělohoubkových, z nichž vycházela a vychází moderní obrana, jest jen bezejmenná zmínka, bez ocenění. O poslední fázi boje se vyjadřují Novákové celkem smířlivě, avšak opět nerovnovážně. Chyba je na př. psát, že „fysiolog“ Fr. Mareš posílil obránce „svou vědeckou autoritou“ (opravdu nevolžil M. do sporu jen to a nic jiného?). Novákové omlouvají bezohlednosti odpůrců přirovnáním vědeckého sporu k válce(!): „válečný čas, i v oboru naukovém, užívá práva stanného, jehož jinak schvalovati nelze“. Nedivíme se tedy, že sami neváhají tohoto stanného práva užít, kde se to hodí: pochvalují velkou reprodukční jennost Vojtěchova fotografického vydání RKZ, ale zamlčují, že fotochemické výzkumy téhož prof. Vojtěcha potvrdily výsledky chemických zkoušek z roku 1886, a by jim to mohlo dobře být známo z naší odborné literatury (necitují snad Mareše, aniž by znali jeho dílo). Naopak dovedou bez uzardění a bez důvodu vychválit prof. F. M. Bartoše, ačkoli tento ničím pozitivním ke sporu nepřispěl (viz náš referát). Vytyká-li se tedy často nepravém, že obránci RKZ dekretují pravost, sluší, jak vidno, daleko spíše tuto výtku učiniti odpůrcům, jejichž zastaralé vědění nedovede jíti s duchem času. —řtx—

Petre O. Zamfirescu: **Oslí čelisti**. Kn. Vlastka 1936, str. 32, Kč 7.—. Dobrá vědecká satira, jaká se už několikrát vyskytla v literatuře o RKZ, není v českém písemnictví častým zjevem. A marně bychom hledali druhou práci, jež by, jako tato, spojovala causeristickou zábavnost se znaky hodnotného vědeckého díla. Zamfirescu ukazuje na vymyšlené povídky o rukopisu Turovském (text vytržen ze Skálovy „Historie církevní“), že metodami, jimiž RKZ byly prohlášeny za padělky, dokázati lze padělanost rukopisu každému. Je to „mluvení oslí čelisti“, jak se po rumunsku říká. A ve snu humorným způsobem přináší potvrzení, že slovo „tábor“ náleží mezi nejstarší slova lidské mluvy a vyskytovalo se již před 6. stol. př. Kr. Autor všude prozrazuje neobyčejné znalosti linguistické, zvláště z orientalistiky. Zachovává však — bohužel (!) — přísné inkognito vůči každému. —ml.—

F. Mareš: **Remarques sur le problème des Manuscrits tchèques de KD et de ZH**, 1936, str. 32, Kč 9.—, vyd. Čsl. spol. rkp. — Mareš seznamuje zahraniční vědecké pracovníky s podstatou českého sporu o pravost Rukopisů, jeho dnešním stavem a svým jasným, logickým způsobem vyvrací hlavní námitky proti RKZ. Ke spisu je připojena korespondence Rkp. společnosti, která osvětluje, proč vlastně k práci došlo. Knížka jest jedním z prvních kroků, kterými Čsl. spol. rkp.

začíná informovat zahraničí o otázce rukopisové a patřiti bude mezi nejdůležitější práce, jež průběhem sporu o RKZ byly vydány. —lk.

Pravda o Rukopisech. Knižnice přednášek čl. rozhlasu č. 13, str. 16, Kč 1.40. Obsahuje záznam rozhlasové diskuse o RKZ, která se konala 18. dubna za účasti pp. univ. prof. V. Vojtěcha a M. Weingarta a sekč. šéfa Zd. Wirtha. O rozpravě bylo hodně psáno i v denním tisku a pro velký zájem vydal ji rozhlas tiskem. Čteme-li ji znovu, tím více vyniká nesourodost závěru Wirthova s vykonanou rozpravou a tím více dává za pravdu hlasům, které téměř jednomyslně v referátech vyslovily podezření, že Wirthův úvod a resumé byly předem napsány a do mikrofonu přečteny bez ohledu na průběh diskuse. — Rozprava je podána podle stenografického záznamu upraveného autory. Zatím však, co prof. Vojtěch omezil se výhradně na jazykovou úpravu, nedotýkaje se věcného obsahu a také prof. Weingart provedl změny jen v přípustné míře, doplnil prof. Wirth úvod i resumé o celé odstavce, které mají v čtenáři zeslabit dojem Vojtěchových slov a utvrdit jej v přesvědčení, že otázka RKZ je dávno vědecky vyřízena a dnes se rozvíjí jen z důvodů politických. Je nepochybné, že to byl také účel a cíl této rozhlasové diskuse. —lk.

REDAKCI DOŠLO:

F. Bartoš: Rukopisy.

Moravec-Robur: Jak dělit slova. Vyd. A. Dědounek, Třebchovice, str. 56, Kč 7.80. Praktický doplněk mluvnice.

REDAKČNÍ SDELENÍ. Redakci t. l. zaslal prof. V. Flajšhans 3. února obšírný dopis, v němž projevuje nesouhlas s některými články ve 3. čís. „Zpráv“ (obzvláště s notickou „Způsob vědecké polemiky“), jakož i s některými pracemi obránců RKZ (zvl. univ. prof. Neumanna). Redakce uvědomila autory, jichž se dopis týkal, o názorech prof. Flajšhans a požádala je, aby k nim zaujali stanovisko. Autor naříkané noticky oznámil, že odpoví prof. F. přímo dopisem. Univ. prof. A. Neumann sdělil nám, že odpoví Flajšhansovi veřejně tiskem a učinil tak již ve 2. čís. Hlídky. Redakce zaslala současně prof. Flajšhansovi obsáhlý rozbor vědeckých částí jeho dopisu. Odpověď do vydání 5. čísla nedošla. Red.

† JULIUS STOKLASA,

významný český učenec světového jména, zesnul 4. dubna t. r. Byl posledním žijícím chemikem, jenž v době rkp. boje před 50 lety provedl chemické zkoumání Rukopisů. Účastnil se bojů publicisticky po boku Grégrově v Nár. Listech a zůstal neotřeseným obráncem pravosti RKZ až do své smrti. Spolupracoval s Čsl. spol. rukopisnou a chystal se v květnu proslovit pro ni dvě přednášky o svém zkoumání Rukopisů a svých zkušenostech. Chřadnoucí tělo zabránilo však do poslední chvíle čilemu duchu dokončit jeho plány. Obrana rukopisová utrpěla jeho odchodem těžkou ztrátu.

Karel Jelk.

V MINULÉM ČÍSLE otiskli jsme bez poznámky protestní přípis, který zaslali Společnosti někteří profesori státní realky v Praze XII., Na Smetance, když jej předtím otiskli v NO. Naši čtenáři se dotazují, kolik zástupců věd exaktních manifest podepsalo. Podle šetření, jež jsme podnikli, jest mezi 15 podepsanými: 9 filologů, 4 historici, 1 přírodopisec a 1 matematik. Přípis nepodepsali z téhož profesorského sboru: 4 matematici, 1 profesor kreslení, 1 chemik, 1 filolog, 1 historik a 1 profesor náboženství. — Škoda, že nemohli jsme zařadit do minulého čísla jako pendant projev 110 středoškolských pražských studentů, který nám došel po uzávěře čísla a který otiskujeme dnes na jiném místě. —řtx—

ÚROVEŇ VEDECKÁ A MRAVNÍ. Prof. Arnošt Kraus, germanista Karlovy university, zaslal podle zpráv tisku na adresu humanistických profesorů státní realky v Praze XII. přípis, v němž vyslovuje souhlas s jejich projevem proti Čsl. společnosti rukopisné a vřele jim děkuje, že měli odvahu postavit se (doslovně) „proti té sběři“. —lk.

JEJICH STAROSTI. Když naše Zprávy začaly vycházet tiskem (čís. 1 — 1935 bylo ještě rozmnoženo jen cyklostylem), přispěl každý z našich členů několika adresami svých známých, jimž byly Zprávy posílány na ukázkou. Sešel se tak m. j. i značný počet adres posluchačů vysokých škol, a právě tato okolnost dala podnět části tisku ke starostem, kdo nás podporuje tímto způsobem. České Slovo vyslovovalo přímo podezření na akademické úřady pražských vysokých škol,

žádajíc, aby s nimi bylo zavedeno vyšetřování, a připojilo k tomu podiv, odkud bere Společnost peníze. — Je příznačné, jakých prostředků dnes strana opačná používá. Věcné námitky proti obsahu časopisu nedovede přinést žádné. Zato podrobnými články projevuje zájem o to, kdo dává administraci adresy a kdo umožňuje peněžité vydávání listu. Nechápe, že ve vědeckém sporu rozhoduje pravda a nikoliv moc. i—k

ZMĚNA ADRESY. V novinářské kampani, jež byla vedena proti Čsl. společnosti rukopisné v březnu a dubnu t. r., bylo také útočeno na Společnost z toho důvodu, že dává si zasílat korespondenci na adresu svého předsedy, jenž jest přednostou jednoho ústavu Karlovy university. Společnost vydala o této věci prohlášení, které řada denních i týdenních listů otiskla, časopisy, z jejichž strany útoky vyšly, však prohlášení zamlčely, ve svých útocích pokračovaly a zaslanou tiskovou opravu neuveřejnily. Otázka dostala se pak z iniciativy rektorátu na přetřes u příslušných úřadů univerzitních. Předseda Společnosti, univ. prof. V. Vojtěch, aby zamezil stálým útokům, které vedeny jsou proti Společnosti ne vědecky po stránce věcné, ale pod všemi možnými záminkami, rozhodl proto, aby korespondence byla pro příště řízena na jednatele Společnosti. Prosíme proto vážené čtenáře, aby od nynějška používali adresy:

Čsl. spol. rukopisná, Praha I., Konviktská 5.

Red.

Listárna redakce. P. O. Z.: Děkujeme! Nemožno se spojit? — Šustler: Máte četnou korespondenci na známém místě.

První francouzský spis o RKZ-sporu

F. Mareš: REMARQUES SUR LE PROBLÈME DES MANUSCRITS TCHÈQUES DE KRÁLOVÉ DVŮR ET DE ZELENÁ HORA

(s korespondencí Rkp. spol. s Pařížskou universitou)

32 stran, 2 ilustrace.

O B J E D N Ě J T E !

Kč 9.-, pro členy jen Kč 5.-

Společnost prostředkuje zájemcům o RKZ veškerou novou literaturu rukopisovou. Přátelé rkp. mohou také dostat některé starší, vzácné dnes publikace z rkp. boje za nepatrnou cenu. Pro členy platí ceny uvedené v závorkách:

Jos. Jireček: „O nejnov. námitkách“, 1878, str. 38, Kč 3.— (Kč 1.50);
Jul. Grégr: „Na obranu RKZ“, 1886, str. 144, Kč 8.— (Kč 4.—);
A. Bělohoubek - V. Šafařík: „Zpráva o chem. zkoumání RK“, 1887, str. 120, Kč 5.— (Kč 3.—);

O. Seykora: „Na obranu RK“, 1893, str. 304, Kč 3.60 (Kč 3.—);
J. Herben: „Boj o podvržené Rukopisy“, 1911, str. 90, Kč 5.— (Kč 3.—);
V. Horák: „Rukopis Královodvorský“, 1912, str. 60, Kč 1.80 (Kč 1.50);
H. Kuffner: „Záboj a Čestmír“, 1923, str. 82, Kč 4.— (Kč 2.—);
D. Žunkovíc: „Závěr čs. sporu o Rkp.“, 1933, str. 20, Kč 5.— (Kč 3.—);

Z nových spisů zvláště:

V. Perek: „RKZ jsou pravé“, 1931, str. 24, Kč 7.— (Kč 5.—);
B. Spurný: „Texty RKZ podávají důkaz...“, 1933, str. 8, Kč 3.— (Kč 2.—);

F. Mareš: „Marnost bojů“, 1933, str. 246, místo Kč 39.—, jen Kč 15.— (Kč 8.—);
J. Vrzalík: „Poučení“, II. vyd., 1934, str. 300, brož. Kč 36.—, váz. Kč 48.—;

„RKZ“, vydání Dr. Perka, 1934, str. 72, Kč 5.— (Kč 3.—);
J. E. Hanka: „Strašidlo RKZ“, 1935, str. 48, Kč 5.—;

K. Třeska - I. Matoušek: „RZ“, 1935, se stud. písmo a faksimilem, bibliofilie, str. 40, Kč 20.—;

F. Štoviček: „O bitvě na Turském poli“, 1935, str. 46, Kč 5.—;
K. Andrlík - J. Vrzalík: „Stručné poučení“, 1936, str. 36, ilustr. Kč 3.50;
F. Mareš: „Remarques...“, 1936, str. 32, Kč 9.— (Kč 5.—);
P. O. Zamfirescu: „Osli čelísti“, 1936, str. 52, Kč 7.—;

ORGANISAČNÍ.

Od 15. března byli do Společnosti nově přijati: 3 členové zakládající a 31 členů činných.

Změna ve výboru. Ze zdravotních důvodů vzdal se členství ve výboru prof. Leop. Zubr. Místopředsedou zvolen po něm prof. Jan Vrzalík a do výboru kooptován (§ 10. stanov) Inž. J. Šváb.

Společnost vydala pro své členy první samostatnou část dokumentárních fotografií prof. V. Vojtěcha. Obsahují 4 fluorogramy rukopisu Zelenohorského (18×24) v kart. obálce a rozeslány byly již přihlášeným. Několik zbylých exemplářů možno ještě objednat. Cena Kč 15.—. Ve Společnosti je možno také obdržeti za Kč 1.— populární práci prof. Vojtěcha, jež osvětluje vlastnosti neviditelných paprsků a jejich možnosti při fotochemickém zkoumání.

VÝZNAMNĚJŠÍ POJEDNÁNÍ dosud vyšla budou v 6. čísle opakována pro cizinu v stručných německých výtažcích.

REDAKČNÍ UZÁVĚRKA pro příští číslo „Zpráv“ dne 15. září 1936.